

KOMMENTERET HØRINGSOVERSIGT
vedrørende
forslag til lov om udbygning og drift af
Flyvestation Skrydstrup

Et udkast til forslag til lov om udbygning og drift af Flyvestation Skrydstrup har i perioden fra den 10. januar 2020 til den 7. februar 2020 været sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer m.v.:

Advokatrådet, Akademikerne (AC), Amnesty International, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, Danmarks Fiskeriforening, Danmarks Jægerforbund, Danmarks Naturfredningsforening, Danmarks Vindmølleforening, Danmarks Sportsfiskerforbund, Dansk Botanisk Forening, Dansk Byggeri, Dansk Erhverv, Dansk Industri, Dansk Ornitologisk Forening, Dansk Skovforening, Danske Advokater, Danske Landskabsarkitekter, Danske Regioner, DANVA (Dansk Vand- og Spildevandsforening), Data-tilsynet, Den Danske Dommerforening, FH (Fagbevægelsens Hovedorganisation), Flyvestation Skrydstrups Naboer, Friluftsrådet, Greenpeace Danmark, Haderslev Kommune, Institut for Menneskerettigheder, Justitia, KL, Kolding Kommune, Københavns Universitet, Landbrug og Fødevarer, Landdistrikternes, Fællesråd, NOAH, Parcelhusejernes Landsforening, Region Syddanmark, Retspolitisk Forening, Rådet for Grøn Omstilling, samtlige byretspræsidenter, Støjgruppen omkring Fighter Wing Skrydstrup, Syddansk Universitet, Tønder Kommune, Vestre Landsret, WWF Verdensnaturfonden, Østre Landsret, Aalborg Universitet og Aarhus Universitet.

Forsvarsministeriet har modtaget høringssvar fra:

Advokatrådet, Berg Advokater på vegne af Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer, Datatilsynet, Flyvestation Skrydstrups Naboer, Gruppen for flystøj omkring Fighter Wing Skrydstrup, Haderslev Kommune, Institut for Menneskerettigheder, Kolding Kommune, Præsidenten for Vestre Landsret, Præsidenten for Østre Landsret, Region Syddanmark og Tønder Kommune.

Herudover har Forsvarsministeriet modtaget henvendelser vedrørende lovforslaget fra en række borgere. Disse henvendelser vedrører primært individuelle forhold vedrørende konkrete ejendomme, og alle borgerne har derfor fået individuelle svar. I det omfang henvendelserne

Dato: 28. marts 2020

Enhed: JSN
Sagsnr.: 2020/000624
Dok.nr.: 60862
Bilag: Ingen

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 9
1060 København K

har indeholdt generelle bemærkninger til lovforslaget, er disse bemærkninger afspejlet i den kommenterede høringsoversigt.

Nedenfor er gengivet de væsentligste punkter i de modtagne høringsvar. Forsvarsministeriets kommentarer til høringssvarene er angivet i kursiv.

1. Generelle bemærkninger

Præsidenterne for henholdsvis Vestre Landsret og Østre Landsret har ikke ønsket at udtale sig om lovforslaget. Advokatrådet har oplyst, at rådet har besluttet ikke at afgive høringssvar.

Haderslev Kommune anerkender, at Forsvarsministeriet vil regulere forholdene omkring Flyvestation Skrydstrup ved lov, da Danmarks kampfly er en afgørende del af Danmarks sikkerhed. Derudover bemærker Haderslev Kommune, at forholdene omkring udbygning og drift, herunder støj fra flyvestationen og Danmarks kampfly, samtidig er af helt særlig karakter.

2. Regulering af støj fra F-35-kampflyene

Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer anfører, at det er udtryk for en forældet tankegang, at noget støj er undtaget godkendelsespligten, ligesom foreningen ikke mener, at det kan forsvares eller begrundes ud fra et argument om landets sikkerhed at undtage en del af den samlede støj.

Som anført i bemærkningerne til lovforslagets § 7, stk. 5, forudsættes det, at der – som det også i det væsentligste er tilfældet efter de nu-gældende regler – ikke fastsættes begrænsninger for så vidt angår støj fra ambulanceflyvninger, flyvninger for politiet, eftersøgning- og redningsmissioner, miljø- og overvågningsflyvninger, flyvninger i forbindelse med suverænitetsbevarelse, flyvninger i forbindelse med humanitære indsatser, flyvninger i forbindelse med internationale opgaver og flyvninger i forbindelse med intensive uddannelsesperioder med henblik på internationale opgaver, herunder i relation til opgaver for FN. Endvidere vil det kunne fastsættes, at særlige typer af støj, f.eks. støj fra skræmmeskud, ikke indgår i de begrænsninger, der fastsættes.

Dermed følger støjreguleringen i det væsentligste principperne i Miljøstyrelsens vejledning nr. 5/1994 om støj fra flyvepladser.

At de pågældende flyvninger er undtaget fra støjreguleringen skal ses i lyset af, at der er tale om flyvninger, som enten er akutte eller har en særlig sikkerhedsmæssig betydning. Det vil således ikke være accepta-

belt, at støjreguleringen begrænser Forsvarets mulighed for at udføre f.eks. redningsaktioner eller suverænitetshævdelse.

Det skal dog understreges, at kompensationsordningen er baseret på det fulde støjbillede, herunder også bl.a. afvisningsberedskabet i forbindelse med suverænitetshævdelse.

Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer anfører, at noget støj er undtaget godkendelsespligt, hvilket foreningen betegner som en skjult og uigennemsigtig støjbelastning. Foreningen mener, at mere end 10 pct. af samtlige flyvetimer udtages som ikke godkendelsespligtige. Endvidere anfører foreningen, at TDENL-metoden, der anvendes til løbende at kontrollere støjbelastningen omkring en flyveplads, derfor forhindrer offentligheden i at følge kontrolværdien for den samlede støjbelastning.

Den beregnede kontrolværdi (den såkaldte TDENL-værdi) for de flyvninger, der er omfattet af støjreguleringen, forventes offentliggjort en gang om året. TDENL-værdien vil kun inkludere de flyvninger, der er omfattet af støjreguleringen.

Forsvarsministeriet er imidlertid indstillet på også at opgøre og offentliggøre TDENL-værdien inkl. de flyvninger, der er undtaget fra støjreguleringen.

Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer påpeger, at der i støjreguleringen tillades afvigelse fra den beregnede terminalstøj 65 dage i tidsrummet 18.00-22.00 og 10 dage med kampfly og 10 dage med øvrige fly i tidsrummet 22.00-07.00, hvilket foreningen finder problematisk.

Det er ikke Forsvarsministeriets forventning, at der i forbindelse med mørkeflyvning vil ske en fravigelse af grænserne for den beregnede terminalstøjsbelastning i 65 dage om året.

Det operative behov for mørkeflyvning er 40 dage om året, hvilket på disse dage vil indebære overskridelser af grænseværdierne for terminalstøj.

I praksis forekommer en række tilfælde, hvor planlagte flyvninger må aflyses eller afbrydes på grund af særlige omstændigheder, f.eks. vejrforhold, hvorved det operative behov for træning og flyvning i mørke ikke kan opfyldes for den pågældende dag.

I disse tilfælde må flyvningerne derfor gennemføres på andre dage, kaldet "reservedage". Forsvarsministeriet vil i støjreguleringen præcise-

re, at de op til 65 dage, hvor der tillades fravigelser, ligeledes omfatter reservedage.

Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer anfører, at konsekvensen af vibrationer, infralyd og lavfrekvent støj ikke er beskrevet i miljøkonsekvensvurderingen, men at Forsvarsministeriet oplyser, at der vil blive udarbejdet et litteraturstudie samt iværksat andre tiltag for at belyse disse områder nærmere. Foreningen mener, at der bør indføres en forpligtigelse til at revurdere støjregulering og kompensationsmodel, når resultatet af disse undersøgelser foreligger.

Vibrationer, infralyd og lavfrekvent støj har ikke været en del af den foretagne miljøkonsekvensvurdering.

For at samle op på den eksisterende viden på området vil der blive udarbejdet et litteraturstudie. Der vil endvidere blive taget kontakt til andre lande, der allerede har modtaget F-35-kampfly, med henblik på indsamling af erfaringer. Når der er et overblik over den eksisterende viden, vil der med inddragelse af naboer, interesseorganisationer og forskere blive taget stilling til nærmere afgrænsning af evt. yderligere undersøgelser. Dette arbejde vil forventeligt tage flere år.

Der vil med hjemmel i lovforslagets § 7, stk. 5, kunne fastsættes begrænsninger for lavfrekvent støj og infralyd samt vibrationer. Forsvarsministeriet vil på baggrund af litteraturstudiet og de evt. yderligere undersøgelser tage stilling til, om der er grundlag for at gøre brug af denne hjemmel.

Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer anfører, at Forsvarsministeriet oplyser, at der vil blive foretaget yderligere undersøgelser af menneskers sundhed og påvirkning af produktionshusdyr. Foreningen mener, at der bør indføres en forpligtigelse til at revurdere støjregulering og kompensationsmodel, når resultatet af disse undersøgelser foreligger.

Der har fløjet kampfly (jetfly) fra Flyvestation Skrydstrup – og dermed været kampflystøj – siden 1954.

Det er et element i den politiske aftale om kompensation for F-35 kampflystøj fra Flyvestation Skrydstrup, at der afsættes midler til at undersøge evt. konsekvenser af F-35 flystøj på børns indlæringssevne og sundhed samt en undersøgelse af flystøjens påvirkning af produktionsdyr. For at få belyst dette, vil der blive iværksat en række tiltag. For det første vil den eksisterende viden blive afdækket gennem bl.a. litteraturstudier og kontakt til andre lande med F-35-kampfly. Herefter vil den nærmere afgrænsning af yderligere undersøgelser i forhold til

bl.a. menneskers sundhed og produktionshusdyr blive fastlagt med inddragelse af naboer, interesseorganisationer og forskere. Dette vil ske på en række workshops, som Forsvarsministeriet vil være vært for. Endeligt vil der skulle gennemføres yderligere undersøgelser. Tidshorizonten vil afhænge af undersøgelsesdesignet, men der kan blive tale om flerårige undersøgelser.

Når de pågældende undersøgelser foreligger, vil Forsvarsministeriet tage stilling til håndteringen heraf.

Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer anfører, at der i forudsætningerne for flystøjberegningerne omtales opdatering af motorer. Foreningen mener, at der i reguleringen bør indføres en forpligtigelse til revurdering, såfremt opdateringer påvirker støjbilledet.

Støjreguleringen vil indebære, at alle Forsvarets aktiviteter på Flyvestation Skrydstrup, der genererer flystøj, skal udføres i overensstemmelse med de forudsætninger, der følger af den til enhver tid gældende støjberegningsrapport for Flyvestation Skrydstrup.

Såfremt forudsætningerne ændres i en sådan grad, at de vurderes at påvirke resultatet af støjberegningerne, f.eks. på grund af en opdatering af flymotorerne, vil der skulle foretages nye støjberegninger.

Gruppen for flystøj omkring Fighter Wing Skrydstrup betegner det som problematisk, at Miljøstyrelsens vejledning for L_{Amax} tilsidesættes i forbindelse med flystøj aften/nat.

Det fremgår af Miljøstyrelsens vejledning om støj fra flyvepladser, at i boligområder og rekreative områder med overnatning bør maksimalværdien for starter og landinger om natten (kl. 22.00-07.00) tilstræbes ikke at overstige 80 dB for lufthavne og flyvestationer.

Der vil med støjreguleringen kunne ske overskridelser af støjens tilstræbte maksimalværdi i natperioden op til 10 dage om året, hvor der vil være behov for at træne med kampfly i mørke i natperioden, og op til 10 dage om året, hvor der vil være behov for at træne med øvrige fly og helikoptere. Det vil ikke være de samme områder, der overflyves hver gang, og dermed vil der for store delområder være tale om færre end 20 dage, hvor maksimalværdien overstiger 80 dB. Derudover vil overskridelserne primært finde sted i begyndelsen af natperioden fra kl. 22.00 til kl. 24.00 som følge af, at enkelte kampfly i forbindelse med mørketræningen ikke vil kunne nå at lande inden kl. 22.00.

Der er således tale om, at overskridelserne for de enkelte områder kun vil forekomme i kortere tidsrum og i et begrænset antal gange om året.

Gruppen for flystøj omkring Fighter Wing Skrydstrup opfordrer til, at der tages kontakt til Holland og Norge vedrørende disse landes erfaringer med støjmålinger, især ved landing.

Forudsætningerne for udenlandske støjmålinger vil være forskellige fra forholdene på Flyvestation Skrydstrup. Forsvarsministeriet har derfor ikke planer om at inddrage udenlandske støjmålinger.

Endvidere bemærkes det, at de gennemførte akkrediterede flystøjsberegninger er baseret på anerkendte beregningsmetoder, som er godkendt af Miljøstyrelsen, og tager højde for lokale forhold på Flyvestation Skrydstrup. I de akkrediterede flystøjsberegninger fra april 2019 er støjen fra landing med F-35-kampfly medtaget.

Det skal dog bemærkes, at Flyvevåbnet generelt indgår i en række samarbejdsrelationer med erfaringsudveksling med Holland og Norge.

3. Generelt om kompensation for støjgener fra F-35-flystøj

Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer kritiserer, at reguleringen af kompensation tager udgangspunkt i et andet scenarie end reguleringen af støj. Berg Advokater på vegne af Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer problematiserer, at der ikke kompenseres for det fulde støjbillede, idet støjbekendtgørelsen undtager en række af de alvorligste støjforekomster, bl.a. ved afværgberedskabet.

Det følger af de foreslåede § 11, stk. 1 og 2, at forsvarsministeren fastsætter regler om kompensation til ejere af boliger, der udsættes for støjgener som følge af regler udstedt i medfør af § 7, stk. 5.

Der vil i medfør af den foreslåede § 7, stk. 5, blive udstedt nærmere regler om flystøj og terminalstøj fra Forsvarets aktiviteter på Flyvestation Skrydstrup. Der vil i den forbindelse blive fastsat regler om beregnede grænseværdier, både i relation til flystøj og terminalstøj. Reglerne forudsættes ikke at omfatte eksempelvis afvisningsberedskabet.

De regler, der vil skulle fastsættes i medfør af § 11, stk. 1 og 2, er en følge af, at flystøjsberegningerne har vist, at støjbilledet fra F-35-kampflyene bliver større set i forhold til i dag, hvor der flyves med F-16-kampfly. Det skal imidlertid understreges, at der i reglerne om kompensation vil blive kompenseret for det fulde støjbillede som følge af Forsvarets anvendelse af F-35-kampfly.

Kompensationsordningen er derved baseret på alle former for flystøj fra F-35-kampflyene. De særlige flyvninger med F-35-kampflyene, der er undtaget i støjreguleringen, indgår således i grundlaget for kompensation.

sationsordningen. Dermed sikres det, at Flyvestation Skrydstrups naboer kompenseres for det fulde flystøjsbillede.

Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer anfører, at den gennemførte miljøkonsekvensvurdering gennem litteraturstudier beskriver, at øget flystøj har en negativ effekt på boligpriser. Foreningen mener, at denne værdiforringelse i visse områder i gul zone overstiger naboretlige grundsætninger for værdiforringelse.

Spørgsmålet om erstatning, hvis en ejer råder over sin ejendom på en måde, som påfører de omkringboende gener eller ulemper, f.eks. i form af støjgener, vurderes efter de naboretlige regler, som er udviklet gennem mange års rets- og taksationspraksis. "Naboer" omfatter i denne sammenhæng ikke kun de umiddelbare naboer, men også ejere eller brugere af fjernereliggende ejendomme. De naboretlige regler indebærer, at visse ulemper skal tåles af naboerne. Hvis mindstemålet – den naboretlige tålegrænse – er overskredet, vil der være tale om en naboretlig krænkelse.

Det er Forsvarsministeriets vurdering, at der i forbindelse med støjgener fra F-35-kampflyene ikke generelt vil være tale om ulemper, der overstiger den naboretlige tålegrænse.

Ved denne vurdering har Forsvarsministeriet særligt lagt vægt på, at det for naboer til en flyvestation må kunne påregnes, at der som led i den samfundsmæssige udvikling sker overgang til en anden og nyere flytype, som kan have en anden støjprofil. Dette må efter Forsvarsministeriets opfattelse særligt gælde på Forsvarets område, herunder i relation til kampfly, da materiel skal være tidssvarende og egnet til at kunne forsvare Danmark. Der henvises også til, at Flyvestation Skrydstrup blev en del af det danske flyvevåben i 1953, og at der også tidligere har været udskiftninger af kampfly til nyere modeller med en anden støjprofil. Forsvarsministeriet bemærker desuden, at F-35-kampflyene samlet set forventes at give den mindste flystøjsbelastning af de kandidater til nye kampfly, som blev vurderet forud for valget af F-35-kampfly, hvilket særligt skyldes, at pilotomskolingen ikke vil foregå i Danmark (modsat de øvrige kandidater til nye kampfly).

Forsvarsministeriet har desuden lagt vægt på, at der ikke med overgangen fra de nuværende F-16-kampfly til F-35-kampfly sker en forøgelse af aktivitetsniveauet på Flyvestation Skrydstrup. Antallet af flyvetimer for F-35-kampfly vil således ikke blive udvidet i forhold til de nuværende F-16-kampfly. Tværtimod forventes det samlede antal flyvetimer med kampfly på Flyvestation Skrydstrup at falde med ca. 25 pct., mens antallet af operationer forventes at falde med ca. 20 pct.

Det kan dog ikke udelukkes, at domstolene efter en konkret vurdering vil kunne nå frem til, at der er boliger i området, hvor den naboretlige tålegrænse må anses for overskredet. For disse boligers vedkommende er det Forsvarsministeriets vurdering, at naboen vil have krav på erstatning for den del af ulemperne, som overstiger tålegrænsen.

Gruppen for flystøj omkring Fighter Wing Skrydstrup anfører, at gruppen mener, at alle boliger i gul zone skal tilbydes en vurdering af deres ejendomsværditab og på baggrund heraf en kompensation.

Regeringen (Socialdemokratiet), Venstre, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre, Det Konservative Folkeparti og Liberal Alliance indgik den 15. november 2019 aftale om en kompensationsmodel for flystøjen fra F-35-kampflyene. Lovforslaget implementerer den kompensationsmodel, som er fastlagt i den politiske aftale.

Modellen omfatter støjkompensation til mere end 1.600 boliger i området omkring Flyvestation Skrydstrup. Modellen består af tre forskellige former for kompensation, hvor beboerne i både rød og gul zone kan vælge mellem dækning af omkostninger til støjisolering eller udbetaling af et fast beløb. Endvidere får beboerne i det mest støjbelastede område – rød zone – et tilbud om, at staten opkøber deres boliger med tilhørende grunde. Modellen giver ikke mulighed for en individuel vurdering af et evt. værditab.

Haderslev Kommune opfordrer Forsvarsministeriet til at genoverveje modellen for kompensation i overgangen mellem ejendomme i rød og gul zone. Kommunen henviser til, at der efter kommunens opfattelse umiddelbart op ad den røde zone ligger et mindre antal ejendomme, der ligger så tæt på grænsen, at det inden for en rimelighedsbetragtning vil være berettiget at tilbyde frivilligt opkøb til ejerne af disse ejendomme, så naboer inden for få meter ikke stilles så forskelligt, som der ses tilfælde af i den forelagte model. Haderslev Kommune anfører videre, at kommunen forventer, at borgerne i Haderslev Kommune kan have tillid til, at den forelagte model for kompensation er teknisk korrekt, så alle ejendomme, der lever op til kriterierne for tilbud om frivilligt opkøb, fremgår af reguleringen. Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer finder, at skellet mellem rød og gul zone er ganske voldsomt, og at de boligejere, der ligger nærmest rød zone, oplever en værdiforringelse, som ikke udelukkende kan tilskrives den generelle konjunkturudvikling. Foreningen foreslår en model med graderet kompensation, som bør tage udgangspunkt i konkrete vurderinger for den enkelte ejendom samt verificerede støjberegninger og målinger. Berg Advokater på vegne af Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer finder, at den præsenterede kompensationsmodel skaber en dramatisk forskelsbehandling mellem principielt ligestillede borgere.

Den røde zone omfatter de boliger, hvor støjbelastningen vil være størst, og hvor boligejerne derfor vil blive tilbudt opkøb af deres boliger med tilhørende grunde. Denne zone omfatter boliger med en beregnet støjbelastning på 55 dB eller mere i gennemsnitstøj og 100 dB eller mere i maksimalstøj. Zonens afgrænsning er således fastsat på grundlag af objektive kriterier.

Ved en opdeling i zoner vil der i sagens natur altid være boliger, der ligger tæt på grænsen mellem zonerne. Det gælder i forhold til boliger i rød zone, der ligger tæt på grænsen til gul zone, og det gælder i forhold til boliger i gul zone, der ligger tæt på grænsen til rød zone. Det gælder tilsvarende for boliger i gul zone, der ligger tæt på zonens ydre grænse, og for boliger, der ligger udenfor gul zone, men tæt på den ydre grænse. Dette ville fortsat gøre sig gældende, hvis der skete en højere grad af graduering (f.eks. ved oprettelse af en orange zone). Hvis boliger, der ligger tæt på rød zone, blev medtaget i rød zone, ville konsekvensen ligeledes være, at der vil være nye boliger, som så ville ligge tæt på grænsen til en redefineret rød zone. Hertil kommer, at tilbud om opkøb ikke kan gradueres, hvorfor det under alle omstændigheder vil være en "skarp" grænse.

Zoneinddelingen er baseret på støjberegningerne i den offentliggjorte og akkrediterede flystøjsrapport, som firmaet SWECO Danmark A/S har udarbejdet. Flystøjsrapporten har været underkastet ekstern kvalitets sikring ved firmaet FORCE Technology. Både SWECO Danmark A/S og FORCE Technology er anført på listen over godkendte laboratorier til flystøjsberegninger hos Miljøministeriets Referencelaboratorium for støjmålinger.

For at sikre, at der ikke er boliger i gul zone, som er forkert placeret, er der desuden gennemført en kontrolberegning for boliger, der ligger i et bælte på op til 50 meter fra den røde zone. Forsvarsministeriet flyttede i den forbindelse fire boliger fra gul til rød zone.

Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer finder, at den usikkerhed Forsvarsministeriet oplyser, at der kan være i forhold til flystøjberegningerne, ikke er afspejlet i skellet mellem rød og gul zone.

Kriterierne for at være omfattet af rød zone er 55 dB gennemsnitsstøj og 100 dB maksimalstøj, som det er besluttet i den politiske aftale. Der er ifølge den offentliggjorte og akkrediterede flystøjsrapport en usikkerhed forbundet med støjberegningerne på ± 3 dB for gennemsnitsstøjen og ± 4 dB for maksimalstøjen. Den samme usikkerhed gælder for punktberegningerne og i forbindelse med afgrænsningen af den gule og den røde zone, da disse bygger på flystøjsberegningerne.

For at sikre at der ikke er boliger i gul zone, der er forkert placeret, er der gennemført en kontrolberegning for boliger, der ligger i et bælte på op til 50 meter fra den røde zone. Forsvarsministeriet flyttede i den forbindelse fire boliger fra gul til rød zone.

Usikkerhed i flystøjsberegninger kan ikke helt elimineres. Men det fremgår af den politiske aftale, at hvis målingerne for F-35-kampflyene i det kommende flystøjsovervågningssystem afviger signifikant fra den beregnede flystøjsbelastning, vil naboerne blive tilbudt en genberegning af, hvorvidt deres bolig bør medtages i den gule eller røde zone.

Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer og Berg Advokater på vegne af Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer henviser til, at det fremgår af den politiske aftale af 15. november 2019, at partierne er enige om, at såfremt målingerne for F-35 afviger signifikant fra den beregnede flystøjsbelastning, vil naboerne blive tilbudt en genberegning af, hvorvidt deres bolig bør medtages i den gule eller røde zone. Foreningen mener, at det i støjreguleringen og kompensationsordningen bør præciseres, hvad der betegnes som en signifikant afvigelse, ligesom der bør indføres en forpligtigelse til revurdering, når resultatet af målingerne foreligger.

Det fremgår af den politiske aftale, at der etableres et flystøjsovervågningssystem, som vil vise den målte flystøjsbelastning. Flystøjsbelastningen for F-35 vil blive målt ved hjælp af både faste og mobile målestationer.

Det fremgår ligeledes af aftalen, at partierne er enige om, at såfremt målingerne for F-35 afviger signifikant fra den beregnede flystøjsbelastning, vil naboerne blive tilbudt en genberegning af, hvorvidt deres bolig bør medtages i den gule eller røde zone.

Hvis der er afvigelser, vil man i første omgang kontrollere, at flyvestationen overholder de forudsætninger, som er lagt til grund for støjberegningerne. Hvis forudsætningerne er overholdt, vil en genberegning kunne være aktuel. Hvor meget målingerne skal afvige – og i hvor lang tid – før der tages initiativ til en genberegning, vil bero på en konkret vurdering.

Forsvarsministeriet finder det mest hensigtsmæssigt – særligt af hensyn til borgerne – at der ikke ved lov fastsættes snævre grænser for, hvad der udgør en signifikant afvigelse. Dermed sikres det, at partierne bag aftalen har det størst mulige råderum, når der skal træffes beslutning om, hvorvidt der skal ske en genberegning.

Berg Advokater på vegne af Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer anfører, at kravet om, at ejeren skal have folkeregisteradresse og bo på ejendommen, vil have den uønskede virkning, at hverken arvinger til en afdød eller panthaverne til en overtaget ejendom kan gøre brug af modellen.

Forsvarsministeriet er opmærksom på, at kravet om, at det alene er ejere af boliger, der har folkeregisteradresse på ejendommen, og som bor i den pågældende bolig, der kan få udbetalt et fast beløb, vil betyde, at eksempelvis panthavere eller arvinger, der ejer en ejendom, ikke kan modtage kompensation i form af et fast beløb. Disse ejere vil i stedet kunne få kompensation i form af dækning af omkostninger til konkrete støjisoleringstiltag eller – såfremt boligen er beliggende i rød zone – overtagelse af ejendommen. Det skal ses i lyset af, at kompensationsmodellen er en kompensation til naboer til Flyvestation Skrydstrup for de støjgener, som opleves som følge af F-35-kampflystøj.

Det bemærkes endvidere, at såfremt panthaveren eller arvingen sælger ejendommen, vil en ny ejer kunne gøre brug af tilbuddet om et fast beløb, forudsat, at vedkommende har folkeregisteradresse på ejendommen og bor i den pågældende bolig.

Berg Advokater på vegne af Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer anfører, at borgere og domstole ikke har mulighed for at vurdere, om en konkret zoneopdeling følger de aftalte støjgrænser.

I medfør af lovforslagets § 11, stk. 1 og 2, vil der blive udstedt en bekendtgørelse, hvor den enkelte boligejer vil kunne se, om vedkommendes bolig vil være omfattet af den røde zone eller den gule zone. Den røde zone omfatter boliger med en beregnet støjbelastning på 55 dB eller mere i gennemsnitstøj og 100 dB eller mere i maksimalstøj og den gule zone tager udgangspunkt i et geografisk område, der har en støjbelastning på 55 dB eller mere i gennemsnitstøj og 80 dB eller mere i maksimalstøj, idet der dog vil blive taget højde for lokalsamfunds og boligområders placering, således at lokalsamfund eller boligområder ikke opdeles uhensigtsmæssigt i forhold til tilbuddet om kompensation.

De enkelte boligejere vil med udgangspunkt i de offentliggjorte punkt-beregninger kunne efterprøve grundlaget for indplaceringen af boliger i henholdsvis rød zone og gul zone.

4. Dækning af omkostninger til støjisolering

Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer stiller spørgsmål ved, om støjdæmpning i niveauet 3-5 dB vil have en tilstrækkelig effekt, og såfremt en støjdæmpning i dette niveau ikke vurderes at have nogen effekt, mener foreningen, at det vil være spild af statens penge.

Den foreslåede kompensationsordning indebærer, at boligejere i gul zone kan vælge mellem enten udbetaling af et fast beløb eller dækning af omkostninger til konkrete støjisoleringstiltag, der samlet vil give en støjdam্পning på mindst 3 dB og højest 5 dB. Den enkelte boligejer vil således få mulighed for at få dækket sine omkostninger til støjisolering med et effektmål på op til 5 dB. Denne del af kompensationsordningen er inspireret af Banedanmarks model for støjisolering af boliger på Ringsted-Femern-forbindelsen, hvor der arbejdes med et støjisoleringseffektmål på minimum 3 dB.

Forsvarsministeriet undersøger pt., hvilke muligheder der er for at kontrollere effekten af støjdam্পningen efter udført støjisolering.

Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer anbefaler, at Forsvarsministeriet konsulterer støjeksperter på området for en konkret og mere præcis vurdering af nødvendige tiltag.

Den foreslåede ordning om kompensation for støjisolering af boliger er inspireret af Banedanmarks model for støjisolering af boliger på Ringsted-Femern-forbindelsen. Der er således tale om tiltag, der er kendt fra allerede eksisterende ordninger.

Alle boligejere, der ønsker støjisolering, vil få udarbejdet en individuel støjrapport for deres bolig med angivelse af tiltag, der er nødvendige for at opnå det politisk fastsatte effektmål. Dette sikrer, at der i den enkelte sag om støjisolering inddrages den fornødne ekspertise i forbindelse med vurderingen af mulige tiltag.

Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer finder det betænkeligt, at det er en støjkonsulent udpeget af Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse, der skal udarbejde rapporten med støjisoleringsbeskrivelse og prisoverslag samt godkende tilbud på arbejdet. Endvidere finder foreningen det uacceptabelt, at klager over støjkonsulentens afgørelser skal indbringes for Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse, der vil træffe afgørelse i sagen, uden at denne afgørelse kan påklages til anden myndighed. Foreningen opfordrer til inddragelse af uvildige eksperter og myndigheder.

Ansøgning om dækning af omkostninger til konkrete støjisoleringstiltag vil skulle indgives til Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse. En støjkonsulent fra et privat firma, der er udpeget af Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse, vil herefter besigtige den pågældende bygning og udarbejde en støjrapport med støjisoleringsbeskrivelse og prisoverslag. Ejeren indhenter herefter mindst to tilbud på støjisoleringsarbejdets udførelse. Tilbuddene fremsendes til støjkonsulenten med henblik på

godkendelse. Ejeren kan iværksætte støjisoleringstiltagene, når støjkonsulenten har godkendt et indhentet tilbud. Når et støjisoleringstiltag er udført, kontrollerer støjkonsulenten det udførte arbejde.

Ejeren kan indbringe støjkonsulentens rapport og prisoverslag for Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse, der herefter træffer afgørelse i sagen. Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses afgørelse kan ikke påklages til anden administrativ myndighed. Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses afgørelse kan derimod indbringes for domstolene.

Modellen, hvor der anvendes en støjkonsulent fra et privat firma, anvendes bl.a. også af Banedanmark i tilsvarende sager vedrørende støjisolering som følge af togstøj. Med modellen sikres det desuden, at der er mulighed for en genvurdering, da støjkonsulentens vurdering kan indbringes for Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse.

Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer henviser endvidere til, at der kun tilbydes støjisolering i visse rum. Foreningen vurderer, at mange boligejere dermed vil stå i en situation, hvor kun en del af husets vinduer bliver udskiftet. Samtidig vurderer foreningen, at ejerne vil kunne have svært ved at få lån til at udskifte de resterende vinduer. Derfor mener foreningen, at tilskud til støjisolering bør gælde hele boligen.

Det fremgår af den politiske aftale, at støjkompensationsordningen omfatter boliger, der er godkendt til helårsbeboelse. For disse boliger tilbydes dækning af omkostninger til støjisolering af opholdsrum. Ved opholdsrum forstås stuer, soverum, værelser, kamre og køkkener. Det fremgår ligeledes af den politiske aftale, at der således ikke tilbydes støjisolering til badeværelser, bryggerser, inddækkede terrasser, kældre og udestuer, som ikke er registreret som boligareal.

Den foreslåede ordning, hvorefter boligejere tilbydes dækning af omkostninger til konkrete støjisoleringstiltag, er inspireret af Banedanmarks støjisolering af boliger på Ringsted-Femern-forbindelsen, hvor der også tilbydes støjisolering af opholdsrum, men ikke af badeværelser, bryggerser, inddækkede terrasser, kældre og udestuer, der ikke er registreret som boligareal.

5. Tilbud om frivillig overtagelse af boliger

Haderslev Kommune betegner det som bekymrende, hvis man kan forestille sig et scenarie, hvor mange boliger i området kommer til salg på samme tid, så der i området kommer et markant prisfald. Kommunen henviser til, at der på nuværende tidspunkt er forholdsvis lange liggetider på boliger omkring flyvestationen, og at priserne må siges at

være relativt lave. Kommunen udtrykker bekymring for, at området vil opleve et større prisfald, der vil bevirke, at boligspekulanter udefra vil opkøbe billige ejendomme til fremleje uden ordentligt vedligehold. Gruppen for flystøj omkring Fighter Wing Skrydstrup anfører, at gruppen ikke mener, at Forsvaret skal opkøbe og gensælge tommer boliger fra rød zone, da dette efter gruppens vurdering vil presse priserne yderligere i et i forvejen presset boligmarked. Gruppen ser hellere, at boligerne udlægges til naturområder, som kan være med til at forskønne området for både mennesker og dyr. Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer anfører, at foreningen frygter, at et videresalg af 121 boliger, til formentlig nedsat pris, vil have en yderligere negativ effekt på boligmarkedet og kan belaste alle lokalområder rundt omkring Flyvestation Skrydstrup både økonomisk og socialt.

Forsvarsministeriet har igangsat et arbejde med at undersøge mulighederne for at rejse skov på de specifikke områder, der evt. opkøbes i rød zone ved Flyvestation Skrydstrup. Arbejdet skal bl.a. belyse, om eksempelvis operative hensyn, kommunal planlægning, beskyttet natur eller andet kan bevirke, at skovrejsning ikke vil være hensigtsmæssig.

Såfremt der ikke rejses skov, er det Forsvarsministeriets hensigt at gensælge de opkøbte boliger, men det vil skulle ske til en ordentlig pris. Forsvarsministeriet har således ingen interesse i at påvirke boligmarkedet i Skrydstrup og omegn negativt med et stort udbud af billige boliger. Forsvarsministeriet vil selvsagt altid forsøge at opnå den samlet set bedste pris for boligerne.

Haderslev Kommune udtrykker bekymring for, om opkøbte ejendomme vil henstå ubeboede og forfalde. Derfor er det for kommunen afgørende, at Forsvarsministeriet også afsætter midler til nedrivning af de boliger, der ikke kan gensælges inden for en given frist eller uden prisreduktion, og i samråd med Haderslev Kommune forpligter sig til at nedrive de billigste af dem. Kommunen tilføjer, at det forudsættes, at Forsvarsministeriet selv afholder disse udgifter og ikke f.eks. kan søge kommunalt tilskud hertil.

Forsvarsministeriet har endnu ikke lagt en nærmere plan for, hvad der skal ske med opkøbte boliger i området. Det vil bl.a. afhænge af antallet af boliger, der ønskes opkøbt, og hvornår det sker.

Det er muligt, at Forsvarsministeriet vil vælge at nedrive enkelte boliger, som er i meget dårlig stand. Der kan også være ejendomme, som Forsvarsministeriet vælger at beholde i første omgang, bl.a. for ikke at påvirke boligpriserne negativt. Evt. udgifter til nedrivning vil blive afholdt af Forsvarsministeriet, og det er ikke forventningen, at der vil blive søgt om kommunalt tilskud til nedrivning.

Haderslev Kommune oplyser, at kommunen ser en mulighed for, at landbrugsvirksomheder kan fortsætte deres drift, hvis ejere af landbrugsejendomme, der er omfattet af tilbud om frivilligt opkøb, får muligheden for at lave et delsalg, hvor de for eksempel sælger et bygningssæt, men kan beholde landbrugsjord. Dette vil gøre det muligt for landbrugsvirksomheder at fortsætte landbrugsdrift, hvis de ejer en anden landbrugsejendom, hvilket kommunen anbefaler at give mulighed for.

Ejeren af en bolig, som er beliggende i rød zone, kan anmode Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse om at overtage den ejendom, hvori boligen indgår. For landbrugsejendomme kan overtagelse, såfremt ejeren ønsker det, også omfatte eventuelle tilhørende jordstykker, driftsbygninger, løsøre, beholdninger og produktionsdyr. Det forudsættes således, at tilbud om overtagelse af boliger på landbrugsejendomme vil omfatte den samlede landbrugsejendom samt eventuelle tilhørende jordstykker, som er registreret til landbrugsejendommen. Ejeren af boligen på landbrugsejendommen vil dog kunne vælge, at tilhørende jordstykker ikke skal omfattes af tilbuddet om overtagelse. Udover landbrugsejendommen vil ejeren kunne vælge, at tilbuddet om overtagelse også skal omfatte driftsbygninger, løsøre, beholdninger og produktionsdyr.

I det omfang den generelle lovgivning på området giver mulighed for opdeling af en landbrugsejendom, vil Forsvarsministeriet efter opdelingen kunne overtage en bolig med tilhørende grund, mens en eller flere grunde uden en bolig ikke vil være omfattet af muligheden for overtagelsen.

Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer kritiserer, at staten vil videresælge boliger, som staten har følt en forpligtigelse til at opkøbe på grund af støjgener.

Det er Forsvarsministeriets vurdering, at der i forbindelse med støjgener fra F-35-kampflyene ikke generelt vil være tale om ulemper, der overstiger den naboretlige tålegrænse. Overtagelsespligt antages endvidere normalt ikke at være en reaktionsmulighed efter de almindelige naboretlige regler.

Da flystøjsberegningerne har vist, at støjgenerne fra F-35-kampflyene bliver større i forhold til i dag, hvor der flyves med F-16-kampfly, er det fra politisk side ønsket at fastsætte en særlig kompensationsordning for Flyvestation Skrydstrups naboer – uanset at det ikke vurderes, at der er en generel juridisk forpligtelse hertil.

Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer mener, at terminologien "boligen med tilhørende grund" er upræcis, og at det er usikkert, om der kan ske overtagelse af både den matrikel, som boligen ligger på, og tilhørende matrikler. Berg Advokater på vegne af Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer finder, at det er væsentligt, at betegnelsen "boliger med tilhørende grunde" omfatter en matrikulær enhed, således at der tages højde for, at visse parcelhuse kan have grunde med flere matrikler, ligesom landbrugsejendomme ofte har mere end én matrikel tilknyttet.

Forsvarsministeriet vil i reguleringen præcisere, at tilbud om frivillig overtagelse omfatter den ejendom, hvori boligen indgår. For landbrugsejendomme kan overtagelse, såfremt ejeren ønsker det, omfatte eventuelle tilhørende jordstykker, driftsbygninger, løsøre, beholdninger og produktionsdyr. For øvrige ejendomme kan overtagelse, såfremt ejeren ønsker det, bl.a. omfatte direkte tilstødende matrikler med samme ejer.

6. Øvrige bemærkninger

Berg Advokater på vegne af Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer anfører, at den fulde kompetence til at bestemme indhold og rækkevidde af såvel kompensationsmodellen som støjmodellen ved lovforslaget tillægges forsvarsministeren, og at der stort set ikke er nogen begrænsninger eller retningslinjer indlagt i loven.

Forsvarsministeriet kan oplyse, at et lovforslag består af lovteksten samt af de almindelige og specielle bemærkninger. Bemærkningerne indgår som en del af lovens forarbejder og udgør en væsentlig retskilde ved fortolkning af loven. Bemærkningerne til et vedtaget lovforslag har således i almindelighed væsentlig betydning for bl.a. domstolenes og andre myndigheders fortolkning og anvendelse af den pågældende lov.

Rammerne for kompensationsordningen er detaljeret beskrevet i bemærkningerne til lovforslaget. Der henvises i den forbindelse til afsnit 5 i de almindelige bemærkninger samt bemærkningerne til § 11.

Rammerne for udstedelsen af nærmere regler om flystøj og terminalstøj er tilsvarende udstukket i bemærkningerne til lovforslaget. Der henvises i den forbindelse til afsnit 3.6 i de almindelige bemærkninger samt bemærkningerne til § 7, stk. 5.

Berg Advokater på vegne af Foreningen Flyvestation Skrydstrups Naboer fremfører, at borgerne indledningsvist var blevet stillet en løsning med ekspropriation og erstatning i udsigt og først på et meget fremskredent tidspunkt blev præsenteret for en kompensationsmodel.

Der har ikke været udarbejdet en egentlig model for erstatning og ekspropriation i forbindelse med F-35-projektet. Der har på et tidligt tidspunkt været overvejelser om ekspropriation, men det blev ikke aktuelt, bl.a. fordi det blev besluttet at flytte F-35-komplekset til en anden placering på flyvestationen. Vurderingen af, om der vil være grundlag for erstatning, har også udviklet sig i takt med, at der er blevet udført detaljerede støjberegninger.

Den juridiske vurdering, som er baseret på det endelige projekt, er, at der i forbindelse med støjgener fra F-35-kampflyene ikke generelt vil være tale om ulemper, der overstiger den naboretlige tålegrænse. Det kan dog ikke udelukkes, at domstolene efter en konkret vurdering vil kunne nå frem til, at der er boliger i området, hvor den naboretlige tålegrænse må anses for overskredet. For disse boligers vedkommende er det Forsvarsministeriets vurdering, at naboen vil have krav på erstatning, for den del af ulemperne, som overstiger tålegrænsen. For en nærmere beskrivelse af den juridiske vurdering af erstatningsspørgsmålet henvises til afsnit 5.2 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget samt bemærkningerne til den foreslåede § 11.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at der sikres de omkringboende en klageadgang i de tilfælde, hvor afgørelser truffet i anlægsfasen medfører potentielt alvorlige tilfælde af miljøforurening, som kan udgøre en hindring for nydelsen af hjemmet.

Forsvarsministeriet skal indledningsvist bemærke, at der ikke som led i udbygningen af Flyvestation Skrydstrup forventes at blive truffet afgørelser eller blive foretaget anlægsarbejder, der potentielt vil kunne medføre alvorlige tilfælde af miljøforurening.

Lovforslaget indebærer en regulering af klageadgangen efter bygge-, natur- og miljølovgivningen m.v., idet erfaringer fra andre anlægsarbejder har vist, at klagesagsbehandling i forbindelse med tilladelser og godkendelser efter bygge-, natur- og miljølovgivningen m.v. kan medføre betydelige forsinkelser i anlægsarbejdet. Den foreslåede ordning svarer af samme årsag i det væsentligste til ordningerne i andre anlægslove.

Tønder Kommune opfordrer Forsvarsministeriet til at tage direkte kontakt til de berørte husejere og vejlede dem i forbindelse med ansøgning om erstatning.

Forsvarsministeriet vil, såfremt lovforslaget vedtages af Folketinget, efter den vedtagne lovs ikrafttræden rette direkte henvendelse til alle boligejere, der er omfattet af kompensationsordningen, og vejlede dem om det videre forløb.

Tønder Kommune opfordrer endvidere Forsvarsministeriet til at være opmærksom på øvelsesterrænet på Rømø, og kommunen anfører, at der kan være husejere på Rømø, som bliver generet, hvis flyvninger i fremtiden skal foregå dér.

Lovforslaget om udbygning og drift af Flyvestation Skrydstrup har til formål at skabe rammerne for, at de nye F-35-kampfly kan modtages på og operere fra flyvestationen fra 2023. Lovforslaget har således til formål at skabe den bevillingsmæssige hjemmel til udbygningen af F-35-faciliteterne på flyvestationen. Derudover har lovforslaget til formål at sikre, at byggeriet kan realiseres inden for den planlagte tidsmæssige ramme. Lovforslaget har desuden til formål at regulere støjforhold i driftsfasen for Flyvestation Skrydstrup.

Frem mod 2023 vil Forsvarsministeriet i samarbejde med Fighter Wing Skrydstrup vurdere, om der vil være behov for reguleringsmæssige tiltag som følge af øvelser med F-35-kampflyene.

Haderslev Kommune påpeger, at der fremadrettet vil være behov for koordinering mellem de myndigheder, der har opgaver relateret til Flyvestation Skrydstrups aktiviteter, og kommunen stiller sig til rådighed for et fremadrettet samarbejde i forhold til at kunne afklare eventuelle tvivlsspørgsmål og snitflader.

Forsvarsministeriet er enig i, at der fremadrettet vil være et stort koordinationsbehov mellem særligt Forsvarsministeriet, Miljøstyrelsen og Haderslev Kommune, herunder i forhold til at få afklaret tvivlsspørgsmål og snitflader.

Fremover bør der således afholdes løbende koordinationsmøder mellem de tre parter, og Forsvarsministeriet vil snarest tage initiativ til et indledende møde.